

Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης

Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ανάλυσης της βάρβαρης διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας, τα ιστορικά αδιέξοδα που δημιούργησε και η ιστορική υποβάθμιση στην οποία οδηγήθηκε ο χώρος της, μπορεί να γίνει μόνο αν προσεγγίσουμε και κατανοήσουμε τον ρόλο, τη συμπεριφορά, τους στόχους και τον κυνισμό των ομάδων εξουσίας στη Γιουγκοσλαβία. Η αιματηρή διάλυση της Γιουγκοσλαβίας δεν ήταν ένα νομοτελειακό φαινόμενο, στο οποίο οδήγησαν οικονομικοί, εθνικοί, θρησκευτικοί ή ιστορικοί παράγοντες. Ούτε ο ρόλος των εξωτερικών παραγόντων καθόρισε τις αρχικές εξελίξεις. Η βάρβαρη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας καθορίστηκε κυρίως απ' τη μονοκομματική εξουσία, την προσπάθεια βίαιης επιβολής, με τη χρησιμοποίηση του γιουγκοσλαβικού στρατού και την αξιοποίηση της ιστορίας, του έθνους και της θρησκείας για τους ιδιοτελείς σκοπούς της. Η κρίση της Γιουγκοσλαβίας ενισχύθηκε με το Σύνταγμα του 1974, με το οποίο οι έξι Δημοκρατίες και οι δύο αυτόνομες περιοχές (Κόσοβο - Βοϊβοντίνια) λειτουργούσαν ως αυτόνομα κράτη. Ο θάνατος του Τίτο, το 1980, που δρούσε ως επιδιαιτητής στα εθνικά προβλήματα, η μεγάλη οικονομική κρίση και το τεράστιο εξωτερικό χρέος των 20 δισ. δολαρίων στα μέσα της δεκαετίας του '80, απαιτούσαν την ανάγκη δημοκρατικού διαλόγου των Δημοκρατιών για την εξεύρεση λύσεων. Η προσπάθεια βίαιης επιβολής δεν είχε καμιά πιθανότητα επιτυχίας για όσους γνώριζαν την πολυεθνική σύνθεση της Γιουγκοσλαβίας.

Ο σερβικός εθνικισμός

Το πρόβλημα του Κόσοβου με το 78% των Αλβανών κατοίκων του, το 1981, ήταν ένα ευαίσθητο πρόβλημα που χρησιμοποιούνταν στις τακτικές κινήσεις και των άλλων Δημοκρατιών, κυρίως της Σλοβενίας και Κροατίας. Η έλλειψη δημοκρατίας, η ανυπαρξία του πολίτη και η δυνατότητα έκφρασης μόνο εθνικιστικών απόψεων στη δεκαετία του '80, προωθούσε σιγά-σιγά έναν περιθωριακό εθνικισμό σ' όλες τις Δημοκρατίες και περισσότερο στη Σερβία. Η άμεση παρέμβαση της Ορθόδοξης Εκκλησίας απ' το 1982¹, η ενεργός συμμετοχή της Ένωσης Λογοτεχνών² την ίδια περίοδο και το Μνημόνιο της Ακαδημίας Επιστημών της Σερβίας το 1986³ προωθούσαν, με τους ιστορι-

κούς μύθους και την επιλεκτική αξιοποίηση της ιστορίας, τον σερβικό εθνικισμό και καταδίκιζαν τη Γιουγκοσλαβία ως υπεύθυνη⁴ όλων των δεινών του σερβικού λαού. Η επιβολή της ατμόσφαιρας του εθνικισμού στη Σερβία θα ήταν αδύνατη χωρίς τη σιωπηρή ανοχή ή συγκατάθεση της μονοκομματικής εξουσίας. Ο περιθωριακός εθνικισμός των διανοομένων που δεν έλεγχαν τους θεσμούς της εξουσίας και δεν είχαν την προβολή απ' τα ΜΜΕ της Σερβίας δεν θα αποτελούσε απειλή αν παρέμενε εκτός των θεσμών και δεν χρησιμοποιούνταν απ' την εξουσία.

Ο ρόλος του Μιλόσεβιτς

Η προώθηση, απ' τον Ίβαν Στάμπολιτς, του Μιλόσεβιτς στη θέση του προέδρου της Ένωσης Κομμουνιστών Σερβίας το 1986, ενώ ο ίδιος έγινε πρόεδρος της Σερβίας, αποδείχθηκε ότι θα είχε τραγικές συνέπειες για τη Γιουγκοσλαβία και τη Σερβία. Ο Μιλόσεβιτς, ένας σταλινικός απaráτσικ που, σύμφωνα με τον Στάμπολιτς, δεν έδειχνε κανένα ενδιαφέρον για τα εθνικά προβλήματα και για το Κόσοβο αλλά είχε δίψα για την εξουσία, χρησιμοποίησε πολύ γρήγορα το πρόβλημα του Κόσοβου για την άνοδό του στην απόλυτη εξουσία. Η πρώτη επαφή του με τον σερβικό εθνικισμό έγινε στις 24 Απριλίου 1987 στο Κόσοβο Πόλιε, στην περιφέρεια της Πρίστινα, όταν μια οργανωμένη εθνικιστική ομάδα, αποτελούμενη από πρώην στρατιωτικούς και ανθρώπους των μυστικών υπηρεσιών⁵, προώθησε συγκρούσεις με την τοπική αστυνομία. Ο Μιλόσεβιτς στην πρώτη επαφή του με τις εθνικιστικές μάζες είπε την περίφημη φράση: «Εσάς δεν επιτρέπεται κανείς να σας χτυπήσει». Ο Ίβαν Στάμπολιτς περιγράφει ότι «μετά απ' αυτή τη συνάντηση ο Μιλόσεβιτς άλλαξε»⁶. Η επαφή με τους Σέρβους εθνικιστές του έδινε την ευκαιρία να χρησιμοποιήσει το πρόβλημα του Κόσοβου και τον σερβικό εθνικισμό για την κατάκτηση της απόλυτης εξουσίας. Τότε επιταχύνθηκε η διαδικασία για την προώθησή του με κομματικό πραξικόπημα και αυτό συνέβη στις 22-25 Σεπτεμβρίου 1987 στην περίφημη 8η Σύνοδο της Ένωσης Κομμουνιστών Σερβίας. Στην προετοιμασία της 8ης Συνόδου ουσιαστικό ρόλο έπαιξε η σύζυγος του Μιλόσεβιτς, Μίρα, που έλεγχε την

κομματική οργάνωση του πανεπιστημίου του Βελιγραδίου. Στις 3 Σεπτεμβρίου 1987 ένας στρατιώτης, αλβανικής καταγωγής, ο Άζιζ Κελμέντι σκοτώνει τέσσερις συναδέλφους του στο θάλαμό τους, ενώ κοιμούνταν. Η δολοφονία αυτή χρησιμοποιείται τις επόμενες μέρες και βδομάδες απ' τα ΜΜΕ της Σερβίας για την ενίσχυση του εθνικιστικού μίσους κατά των Αλβανών. Ο διευθυντής της «Πολίτικα» Ζίβοραντ Μίνοβιτς ήταν ενθουσιασμένος γι' αυτή την αναπάντεχη ευκαιρία. Από τους τέσσερις δολοφονημένους οι δύο ήταν Μουσουλμάνοι, ο ένας Σέρβος και ο άλλος Κροάτης, ενώ ο Κελμέντι αποδείχθηκε ότι ήταν άρρωστος. Ο δημοσιογράφος της «Πολίτικα» Σ. Τζούκιτς περιγράφει τον Μίνοβιτς «να είναι απογοητευμένος που όλα τα θύματα δεν είναι Σέρβοι, αλλά ότι πρέπει να δώσουμε στο γεγονός μεγάλη δημοσιότητα»⁷. Η κύρια αφορμή για την προώθηση του κομματικού πραξικοπήματος της 8ης Συνόδου δόθηκε απ' τη συνέντευξη του προέδρου της Επιτροπής Πόλης του Βελιγραδίου, του Ντράγκισα Πάβλοβιτς στις 11 Σεπτεμβρίου, που κατηγορήσε τους Σέρβους εθνικιστές ότι «υπόσχονται γρήγορη λύση για το Κόσοβο». Αυτή η φράση αποτέλεσε την αφορμή για να τεθεί θέμα διαγραφής του και οργανώθηκε η 8η Σύνοδος. Στις 13 Σεπτεμβρίου 1987 συναντήθηκαν, στο πατρικό σπίτι της Μίρας Μιλόσεβιτς στο Λοζάρεβατς, οι στενότεροι συνεργάτες του Μιλόσεβιτς με τους διευθυντές των εφημερίδων «Πολίτικα» και «Πολίτικα Εξπρές». Η Μίρα Μιλόσεβιτς έγραψε την απάντηση στον Πάβλοβιτς, την δακτυλογράφησε ο Μίνοβιτς και έπρεπε να δημοσιευθεί. Αλλά ποιος θα υπέγραφε την επιστολή; Τελικά χωρίς καν να ερωτηθεί μπήκε το όνομα ενός άγνωστου δημοσιογράφου, του Ντράγκολιουμπ Μιλάνοβιτς, ο οποίος σύντομα έγινε γενικός διευθυντής της Τηλεόρασης του Βελιγραδίου και παραμένει ως σήμερα!⁸ Η 8η Σύνοδος προετοιμάστηκε καλά, με συνωμοτικό τρόπο, πέρα απ' τον εσωκομματικό διάλογο και είχε τα αποτελέσματα που περίμενε ο Μιλόσεβιτς. Στη διάρκειά της διαγράφηκαν πολλά στελέχη, προωθήθηκε η διαδικασία αποπομπής του προέδρου της Σερβίας Ίβαν Στάμπολιτς και άρχισε η πορεία του πλήρους ελέγχου των ΜΜΕ απ' την ομάδα εξουσίας του Μιλόσεβιτς⁹. Η συνωμοσία του μηχανισμού Μιλόσεβιτς ολοκληρώθηκε: το κόμμα, το κράτος, η αστυνομία, η οικονομία, τα ΜΜΕ τέθηκαν στη διάθεσή του. Ο θανάσιμος εναγκαλισμός της μονοκομματικής εξουσίας με τον περιθωριακό εθνικισμό των διανοομένων, της Ένωσης Λογοτεχνών, της Ακαδημίας και της Εκκλησίας αποκτούσε τεράστια υλική δύναμη. Η Σερβία το 1987 έμπαινε σε μια νέα φάση της ιστορίας της. Ο μονοκομματικός μηχανισμός είχε την ενθουσιώδη αποδοχή της ελίτ των διανοομένων και της συντριπτικής πλειονότητας του σερβικού λαού.

Οι διανοούμενοι και η Εκκλησία νόμιζαν ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον Μιλόσεβιτς για τους εθνικούς τους στόχους και ταυτόχρονα να απαλλαγούν απ' τους κομμουνιστές. Ο Μιλόσεβιτς είχε την πρόθεση να τους χρησιμοποιήσει για τους δικούς του στόχους, που ήταν μόνο η εξουσία. Ένα τεράστιο λαϊκιστικό κίνημα δημιουργήθηκε στη Σερβία στο οποίο οι δύο πλευρές νόμιζαν ότι προωθούν τους στόχους τους. Αυτό το λαϊκιστικό κίνημα κατέληξε στο τέρας του μετα-ολοκληρωτικού εθνικισμού¹⁰ όπου ο κυνισμός της εξουσίας υποτάσσει, χρησιμοποιεί και τελικά καταστρέφει όλους τους εθνικούς και ιστορικούς στόχους για τα ιδιοτελή του συμφέροντα. Η ιστορία με το πρόσωπο του ρεβανσισμού, με την καχυποψία και τη μνησικακία του προηγούμενου συστήματος να το διαπερνούν, με την ανευθυνότητα να το χαρακτηρίζει, με τις υστερικές κραυγές των μαζών να εξαφανίζουν τους πολίτες και τη δημοκρατία, οδήγούσε στην κατάργηση όχι μόνο της κριτικής σκέψης αλλά και του κοινού νου. Ο σερβικός λαϊκισμός ένωσε τον εθνικισμό και τον κομμουνισμό πρόσφερε στις μάζες τεράστιο χώρο ανεύθυνης δραστηριότητας και οδήγησε στο ιστορικό παρελθόν¹¹. Το καλοκαίρι του 1988 οι σερβικές μάζες, με την καθοδήγηση του μηχανισμού του Μιλόσεβιτς, προώθησαν τη λεγόμενη «αντιγραφειοκρατική επανάσταση» που ο Στάμπολιτς την χαρακτήρισε «γραφειοκρατική αντεπανάσταση»¹². Στις πλατείες και στους δρόμους των πόλεων της Σερβίας, οι φωτογραφίες του Μιλόσεβιτς και του ηγέτη των Τσέτνικ στο β' παγκόσμιο πόλεμο Μιχαίλοβιτς κυμάτιζαν ή μια δίπλα στην άλλη, ενώ στο Πατριαρχείο του Βελιγραδίου οι φωτογραφίες του Μιλόσεβιτς πωλούνταν μαζί με τα κεριά και τις λαμπάδες. Οι κραυγές των μαζών στρέφονταν εναντίον όλων των άλλων εθνών στη Γιουγκοσλαβία ενώ ζητούνταν η δολοφονία ηγετών όπως του Αλβανού Βλάσι ή του Κροάτη Σούβαρ¹³. Η παράλληλη προσπάθεια επιβολής, μέσα απ' την Ένωση Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας και με τις σερβικές μάζες εντός και εκτός της Σερβίας, στις άλλες Δημοκρατίες αλληλοενισχύονταν.

Η προσπάθεια βίαιης επιβολής, 1988-1990

Με τον απόλυτο έλεγχο του κόμματος στη Σερβία ο Μιλόσεβιτς προωθεί την επιβολή του μέσω των μηχανισμών του, αλλά παράλληλα χρησιμοποιεί το τεράστιο λαϊκιστικό κίνημα. Στις 6 Οκτωβρίου 1988 πάνω από 120.000 διαδηλωτές στο Νόβι Σαντ ανάγκασαν σε παραίτηση την κρατική και κομματική ηγεσία της Βοϊβοντίνας, ενώ στις 11 Ιανουαρίου 1989 150.000 διαδηλωτές στο Τίτογκραντ ανέτρεψαν την ηγεσία του Μαυροβουνίου. Στις 28 Μαρτίου 1989 ψηφίζεται το νέο Σύνταγμα της Σερβίας που καταργεί την

αυτονομία του Κόσοβου, ενώ σκοτώνονται 19 νεαροί διαδηλωτές στην Πρίστινα και 2 αστυνομικοί. Είχε προηγηθεί η τρομακτική σε όγκο και σε συνθήματα μίσους συγκέντρωση στο Βελιγράδι, στις 28 Φεβρουαρίου, και η απαίτηση για σύλληψη του Άζεμ Βλάσι την οποία υποσχέθηκε στους 1.000.000 συγκεντρωμένους ο Μιλόσεβιτς και την εκπλήρωσε στις 2 Μαρτίου 1989¹⁴.

Η Σερβία πια με την κατάργηση της αυτονομίας στη Βοϊβοδίνη και στο Κόσοβο και την επιβολή των ανθρώπων του Μιλόσεβιτς στο Μαυροβούνι διέθετε 4 ψήφους επί συνόλου 8 στο προεδρείο της ομοσπονδίας.

Ο Μιλόσεβιτς έλεγχε πια τις αποφάσεις της ομοσπονδίας και με τη συμβολή του γιουγκοσλαβικού στρατού στον

ανεξαρτησία της Σλοβενίας και Κροατίας και άρχισε να διαμορφώνει αντίστοιχα εθνικιστικά κινήματα. Στις 22 Ιανουαρίου 1990 στο 14ο έκτακτο συνέδριό της διαλύθηκε η Ένωση Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας, αφού όλες οι άλλες Δημοκρατίες αντιπαρατέθηκαν στην πολιτική του Μιλόσεβιτς. Παράλληλα άρχιζε η διαμόρφωση της πολιτικής σκηνής με ελεύθερες εκλογές.

Η Κροατία η οποία σιωπούσε την περίοδο 1988-89, στις εκλογές της 22ας Απριλίου 1990 ανέδειξε τον εθνικιστή Τούτζμαν για πρόεδρό της.

Στη Σλοβενία ο ορθολογικός Κούτσαν κατάφερε να εκλεγεί πρόεδρος αλλά στο Κοινοβούλιο οι πρώην κομμουνιστές έχασαν την πλειοψηφία.

οποίο πρόσφερε τη διατήρηση της Γιουγκοσλαβίας.

Η ομιλία του Μιλόσεβιτς στην 20ή Σύνοδο της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας την 1η Φεβρουαρίου 1989 είναι χαρακτηριστική της βεβαιότητάς του για επιβολή όσο και της ανευθυνότητάς του: «Τη λύση θα τη δώσει η πολιτική, την οποία επέλεξε η πλειοψηφία του λαού αυτής της χώρας, θεσμικά και εξωθεσμικά, καταστατικά και εξωκαταστατικά, στο δρόμο και μέσα, λαϊκιστικά και ελιτιστικά, με επιχειρήματα και χωρίς επιχειρήματα...»¹⁵.

Η επιχείρηση βίαιης επιβολής μέσω των θεσμών του κόμματος και μέσω της πίεσης του λαϊκιστικού κινήματος οδηγούσε στην καταστροφή και στο ιστορικό αδιέξοδο.

Ο Μιλόσεβιτς προχωρούσε χωρίς να υπολογίζει το κοινωνικό και ιστορικό κόστος. Το καλοκαίρι του 1989 προώθησε την υποκίνηση των σερβικών μαζών στην Κροατία με μια μεγάλη συγκέντρωση με εθνικιστικά συνθήματα¹⁶. Στις 30 Νοεμβρίου 1989 η Σερβία διέκοψε τις σχέσεις της με τη Σλοβενία γιατί οι αρχές αυτής της Δημοκρατίας απαγόρευσαν συγκέντρωση Σέρβων εθνικιστών που μεταφέρθηκαν από άλλες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας¹⁷.

Η πίεση του σερβικού εθνικισμού ενίσχυε τις τάσεις για

Η προώθηση του πολέμου, 1990-1991

Η προσπάθεια συνεννόησης μεταξύ των Δημοκρατιών για χαλαρή ομοσπονδία ή Ασύμμετρη Ομοσπονδία δεν πέτυχε την περίοδο εκείνη αφού ο Μιλόσεβιτς προωθούσε τη βίαιη επιβολή μέσω του στρατού και των σερβικών μαζών, ενώ η Κροατία και η Σλοβενία αναζητούσαν τρόπους κατάκτησης της ανεξαρτησίας τους.

Στις 15 Μαΐου 1991 η τυπική εκ περιτροπής ανάληψη των καθηκόντων στο προεδρείο της Γιουγκοσλαβίας του Κροάτη Μέσιτς εμποδίστηκε απ' το σερβικό μπλοκ και η χώρα έμεινε χωρίς πρόεδρο. Ο πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας Γιόβιτς, στενός συνεργάτης του Μιλόσεβιτς, περιγράφει με κυνισμό στο βιβλίο του τις μεθοδεύσεις για την όξυνση της κρίσης και τις καθημερινές επαφές του ίδιου και του Μιλόσεβιτς με την ηγεσία του στρατού¹⁸.

Η έλλειψη ουσιαστικού διαλόγου, ανάμεσα στις Δημοκρατίες, ενίσχυε τον επιδιαιτητικό ρόλο του στρατού που συντόνιζε τα βήματά του με εκείνα του Μιλόσεβιτς, ο οποίος υποσχόταν τη διατήρηση του σοσιαλισμού και της Γιουγκοσλαβίας!

Ο πόλεμος, 1991

Η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας και της Κροατίας στις 27 Ιουνίου 1991 και η προσπάθεια ελέγχου των συνοριακών φυλακών της Γιουγκοσλαβίας, προς την Ιταλία, από τη σλοβενική πολιτοφυλακή, ήταν η αφορμή για την έναρξη του πολέμου.

Ο γιουγκοσλαβικός στρατός προωθήθηκε στη Σλοβενία και την εγκατέλειψε σε 20 ημέρες με μια σιωπηρή συμφωνία Μιλόσεβιτς-Κούτσαν. Ο Μιλόσεβιτς και ο Γιόβιτς είχαν τονίσει πολλές φορές ότι η Σλοβενία μπορεί να φύγει απ' τη Γιουγκοσλαβία, όπως το ίδιο μπορούσε να κάνει και η Κροατία αλλά αυτή έπρεπε να αφήσει τα εδάφη της Ιφάινα, όπου ζούσαν Σέρβοι¹⁹.

Η εγκατάλειψη των συνόρων απ' τον ομοσπονδιακό στρατό, των οποίων την υπεράσπιση είχε υποχρέωση απ' το Σύνταγμα σήμαινε την οριστική διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Το σχέδιο του Μιλόσεβιτς ήταν να αποχωρήσουν η Σλοβενία και η Κροατία απ' τη Γιουγκοσλαβία και τον έλεγχο της υπόλοιπης Γιουγκοσλαβίας να τον έχει η Σερβία.

Αυτό ήταν το σχέδιο της μεγάλης Σερβίας ή Σερβοσλαβίας. Ο ομοσπονδιακός στρατός που αποχώρησε απ' τη Σλοβενία εγκαταστάθηκε στις περιοχές της Κροατίας για να υπερασπίσει δήθεν τους Σέρβους κατοίκους. Απ' τον Αύγουστο του 1991 ως το τέλος του ίδιου χρόνου ο ομοσπονδιακός στρατός με την ενίσχυση παραστρατιωτικών ομάδων του Σέσελι, του Αρκάν και άλλων κατέλαβε το 27% των εδαφών της Κροατίας.

Τη μεγαλύτερη καταστροφή υπέστη η πόλις Βούκοβαρ που πολιορκήθηκε επί 3 μήνες και κατακτήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 1991 με χιλιάδες νεκρούς. Βομβαρδίστηκαν οι πόλεις Ζάνταρ, Όσιεκ και το Ντουμπρόβνικ.

Η ολοκλήρωση της κατάληψης των εδαφών της Κροατίας, στα οποία ζούσαν Σέρβοι, επισφραγίστηκε με τη

συμφωνία για την εγκατάσταση των Κιανόκρανων του ΟΗΕ στις 2 Ιανουαρίου 1992.

Ο δρόμος ήταν τώρα ανοιχτός για τη Βοσνία. Η διάσπαση της κεντρικής εξουσίας στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη σε τρεις εθνικές ομάδες των Μουσουλμάνων, Σέρβων και Κροατών θα οδηγούσε στη μεγαλύτερη σφαγή απ' το τέλος του β' παγκόσμιου πολέμου στην Ευρώπη.

Στις 6 Απριλίου 1992 αρχίζει η πολιορκία του Σεράγεβο απ' τις ορδές των Κάρατζιτς-Μλάντιτς ενώ ταυτόχρονα προωθείται η σφαγή στην Ανατολική Βοσνία απ' τους παραστρατιωτικούς Σέσελι, Αρκάν κ.λπ. Πάνω από 200.000 είναι οι σφαγιασμένοι, οι περισσότεροι άμαχοι.

Ο έλεγχος του 70% των εδαφών της Βοσνίας-Ερζεγοβί-

νης απ' τις σερβικές δυνάμεις το 1992-1993, η συνεχιζόμενη πολιορκία του Σεράγεβο και το κύμα προσφύγων αφυπνίζουν τη διεθνή κοινότητα που αναζητεί κατάπαυση του πολέμου.

Ο Μιλόσεβιτς, εξαντλημένος απ' το κόστος του πολέμου και τις διεθνείς κυρώσεις, που είχαν επιβληθεί απ' το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ στη Σερβία στις 30 Μαΐου 1992, αναζητεί λύση αλλά οι Κάρατζιτς-Μλάντιτς δεν κάμπτονται.

Την περίοδο 1993-1995 ο Μιλόσεβιτς προσπαθεί να ελέγξει τους Σερβοβόσνιους και τους επιβάλλει κυρώσεις, κλείνοντας τα σύνορα και φορώντας τη μάσκα του ειρηνοποίου αλλά δεν πετυχαίνει τίποτε.

Η μεγάλη αναδίπλωση, 1995

Την 1η Μαΐου 1995 ο κροατικός στρατός επανακτά τη δυτική Σλαβονία χωρίς καμιά αντίδραση του Μιλόσεβιτς.

Η μεγάλη σφαγή 8.000 αμάχων στη Σρεμπρένιτσα στις 11 Ιουλίου 1995 επιταχύνει τις αποφάσεις για επέμβαση της διεθνούς κοινότητας. Στις 30 Αυγούστου 1995 αρχίζουν οι ΝΑΤΟϊκοί βομβαρδισμοί στις θέσεις των Σερβοβόσνιων με τη συναίνεση του Μιλόσεβιτς.

Η πλήρης αποδιοργάνωση του στρατού των Σερβοβόσνιων αναγκάζει την ηγεσία τους να παραχωρήσει εν λευκώ την εκπροσώπησή τους στον Μιλόσεβιτς, στις διαπραγματεύσεις του Ντέιτον, που καταλήγουν σε συμφωνία ειρήνης στις 21 Νοεμβρίου 1995.

Είχε προηγηθεί στις 4-6 Αυγούστου η κατάληψη της Κράινα απ' τον κροατικό στρατό και η εγκατάλειψή της απ' τους 200.000 Σέρβους κατοίκους που μετατράπηκαν σε πρόσφυγες στη Σερβία.

Ο πόλεμος για τα σύνορα, η αιματηρή επιχείρηση για τη μεγάλη Σερβία είχε τελειώσει με πλήρη αποτυχία της πολιτικής Μιλόσεβιτς.

Ο ηγέτης της Σερβίας επέστρεφε στα εδάφη της με κατεστραμμένη την οικονομία, με τη σερβική κοινωνία να επιστρέφει στις περασμένες δεκαετίες και με ανοιχτό το πρόβλημα του Κοσόβου.

Τα αδιέξοδα μιας ανιστόρητης πολιτικής

Ο τερματισμός των πολέμων στην Κροατία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη με καταστροφικό απολογισμό για το σερβικό έθνος, η κατάρρευση της οικονομίας, οι 700.000 πρόσφυγες στη Σερβία, η φυγή δεκάδων χιλιάδων επιστημόνων-ερευνητών στο εξωτερικό, η υποβάθμιση της κοινωνίας και η άνοδος του υποκόσμου στην οικονομική και πολιτική ιεραρχία έδιναν την εικόνα ενός καθεστώτος σε αποσύνθεση.

Οι εξωτερικοί εχθροί είχαν περιοριστεί. Οι εσωτερικοί εχθροί ήταν ο σερβικός λαός που αναζητούσε ελευθερία, δημοκρατία και επιστροφή σε μια ομαλή ζωή και στο σύγχρονο κόσμο.

Το κύριο χαρακτηριστικό του καθεστώτος Μιλόσεβιτς που τελικά έχει τα στοιχεία προσωπικής εξουσίας είναι ότι φοβάται αυτό που δεν μπορεί να ελέγχει. Φοβάται τις οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις, την ελευθερία στα ΜΜΕ, τον εκδημοκρατισμό και το άνοιγμα στον κόσμο.

Το τέλμα αυτό της απόλυτης εξουσίας σ' έναν ιστορικό περίγυρο και σ' ένα διεθνές περιβάλλον που δεν έχουν σχέση με τις δεκαετίες του '30 και του '40 οδήγησε τη Σερβία στον απομονωτισμό που θυμίζει την Αλβανία του Ενβέρ Χότζα.

Η συμπεριφορά του καθεστώτος στις δημοτικές εκλογές του 1996, όταν η αντιπολίτευση κέρδισε στις μεγαλύτερες πόλεις της Σερβίας, η μη αναγνώριση των αποτελεσμάτων και η χρησιμοποίηση ειδικών δυνάμεων εναντίον των διαδηλωτών, εξέφραζε την αντίληψη του μηχανισμού αυτού για την εξουσία της ως αυτοσκοπό.

Η «ιδιωτικοποίηση» της οικονομίας μέσω των πλιατσικολόγων του κόμματος της «Γιουγκοσλαβικής Αριστεράς» της συζύγου του Μίρας, οι δολοφονίες παραγόντων του καθεστώτος, η άνοδος της εγκληματικότητας και η διαφθορά της νομενκλατούρας έδειχναν τον δρόμο χωρίς επιστροφή για το καθεστώς.

Το πρόβλημα του Κοσόβου όπου μετά την κατάργηση της αυτονομίας το 1989, ο αλβανικός πληθυσμός ζούσε στο περιθώριο και σε ανασφάλεια, με δολοφονίες, συλλήψεις και βασανιστήρια εξέφραζε επίσης το αδιέξοδο αυτής της πολιτικής.

Ένας παράγοντας που ενίσχυε την πολιτική και κοινωνική κρίση στη Σερβία ήταν ότι η διαμόρφωση της πολιτικής ζωής το 1989-90 έγινε με βάση την εθνικιστική μήτρα. Αυτό εμπόδιζε τον σχηματισμό ενός μετώπου για τη δημοκρατία και οδήγησε στην αποτυχία της αντιπολίτευσης το χειμώνα 1996-97.

Η σύγκρουση στο Κόσοβο με τον «Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσόβου» ήταν βέβαιο ότι θα οδηγούσε σε μια μορφή διεθνούς επέμβασης ιδιαίτερα μετά την εμπειρία της Βοσνίας.

Το καθεστώς έδειξε πρωτοφανή αδιαφορία για κάποια μορφή αυτονομίας, παρόμοιας μ' εκείνη του 1974, που θα διατηρούσε το Κόσοβο στη Σερβία. Η «λογική» του Μιλόσεβιτς είναι να παράγει μεγαλύτερες κρίσεις για να καλύψει τις προηγούμενες και να παρατείνει την παραμονή του στην εξουσία.

Παρά τις προειδοποιήσεις της αντιπολίτευσης, του προέδρου του Μαυροβουνίου Τζουκάνοβιτς αλλά και του πρώην αρχηγού στρατού Πέρισιτς να μην συγκρουστεί με το ΝΑΤΟ, ο Μιλόσεβιτς προτίμησε αυτή τη «λύση».

Με τη στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ και την εγκατάλειψη του Κόσοβου ο Μιλόσεβιτς μιλάει τώρα για εξωτερικούς και εσωτερικούς εχθρούς που έχουν τους ίδιους στόχους. Κάθε αίτημα για δημοκρατία και ελευθερίες χαρακτηρίζεται απ' το καθεστώς ως συνέχιση των βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ. Ο θανάσιμος εναγκαλισμός του προσωπικού καθεστώτος με τη Σερβία ολοκληρώνεται τώρα.

Τα αποτελέσματα της πολιτικής Μιλόσεβιτς

Απ' το 1987 ως σήμερα ο Μιλόσεβιτς κατέχει την απόλυτη εξουσία. Τα αποτελέσματα της πολιτικής του είναι καταστροφικά σε όλους τους τομείς.

Η δήθεν υπεράσπιση της Γιουγκοσλαβίας, του σοσιαλισμού, των Σέρβων εκτός Σερβίας, η υπόσχεση για οικονομική ευημερία, για αξιοπρέπεια, η υπεράσπιση των ιερών εδαφών του Κοσόβου, όλα αυτά ξεχάστηκαν μπροστά στο μοναδικό στόχο: την υπεράσπιση της εξουσίας του.

Το έθνος, η ιστορία, η κοινωνία, η θρησκεία, όλα ήταν μέσον για τον μοναδικό ιερό του στόχο, την εξουσία.

Όποιος ψάχνει κάποια λογική εξήγηση για την πολιτική του Μιλόσεβιτς πέρα απ' την εξουσία του χάνει άσκοπα το χρόνο του.

Οι συνέπειες αυτής της πολιτικής για την Σερβία είναι ιστορικά χωρίς προηγούμενο. Οι Σέρβοι εργαζόμενοι έχουν τον Αύγουστο του 1999 μέσο μισθό 80 μάρκων (12.600 δρχ.), ενώ οι Σλοβένοι έχουν 1000 μάρκα, οι Κρο-

άτες 700, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη 300, η FYROM 300 και το Μαυροβούνι 140. Αυτή η ιστορική υποβάθμιση δεν οφείλεται στην επέμβαση του ΝΑΤΟ αφού το 1998 ο μέσος μισθός στη Σερβία ήταν 140 μάρκα.

Δυστυχώς αυτή η 12ετής καταστροφική πολιτική δεν έχει ολοκληρωθεί. Οι συγκρούσεις στη Σερβία, ο εμφύλιος πόλεμος και η παραπέρα ιστορική υποβάθμιση είναι μπροστά μας.

Ο μηχανισμός αυτός που ελέγχει τη Σερβία συσπειρώνει ήδη απέναντί του όλα τα θύματά του. Όλο εκείνο το τεράστιο λαϊκιστικό κίνημα απ' το 1987-1989 έχει αποσυντεθεί σε πρόσφυγες, σε εξαθλιωμένους κατοίκους, σε φυγάδες στο εξωτερικό. Όλη εκείνη η εθνικιστική δια-

νόηση, η Εκκλησία, η Ακαδημία, όλη εκείνη η τραγική ελίτ της καταστροφής τώρα μουρμουρίζει και αρχίζει να κραυγάζει κατανοώντας ότι έπεσε θύμα ενός κυνικού χειραγωγού. Όλες οι μεγάλες τραγωδίες αρχίζουν δυστυχώς με επευφημίες και ενθουσιασμό.

Αλλά η περίπτωση της Σερβίας είχε την πρωτοτυπία ότι αυτή η ενθουσιώδης λαϊκιστική γιορτή συντελέστηκε εντελώς έξω και εναντίον του σύγχρονου διεθνούς περιβάλλοντος. Τώρα η Σερβία έχει την τραγική μοίρα να απαλλαγεί απ' το καθεστώς που την κατέστρεψε. Αυτή η διαδικασία θα είναι επώδυνη και μακρόχρονη, και θα απαιτήσει την οδυνηρή αναγνώριση των εγκλημάτων που έγιναν στο όνομα του Έθνους. Αυτή η διαδικασία κάθαρσης θα απαιτήσει και σοφία και ειλικρίνεια και θάρρος για να οδηγηθεί κάποτε η Σερβία στον σύγχρονο κόσμο απ' τον οποίο τόσο ενθουσιωδώς έφυγε απ' το 1987.

Η επίκληση εξωτερικών και εσωτερικών εχθρών και η συστηματική παραγωγή τους είναι καίριο χαρακτηριστικό των ολοκληρωτικών καθεστώτων για να αποπροσανατολίσουν τους λαούς και να συνεχίσουν το έργο τους που είναι η υποταγή και η χειραγωγή των ανθρώπων.

Στη Σερβία ο εχθρός ήταν το ίδιο το σύστημα χειραγώγησης που στον βωμό των συμφερόντων της εξουσίας του θυσίασε τον λαό. Δυστυχώς όταν αποκαλύπτεται η αλήθεια, οι συνέπειες της καταστροφικής δραστηριότητας του συστήματος απαιτούν δεκαετίες για να αποκατασταθούν. Ο Μιλόσεβιτς θα περάσει στη σερβική ιστορική ως ο ηγέτης που επέφερε την μεγαλύτερη καταστροφή στη χώρα του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ράντμιλα Ράντιτς, *Η Εκκλησία και το "σερβικό πρόβλημα"*, Βελιγράδι 1996.
2. Ντρίγκα Γκόικοβιτς, *Τραύμα χωρίς κάθαρση*, Βελιγράδι 1996.
3. Ολιβέρα Μιλοσάβιεβιτς, *Η κατάχρηση του κύρους της επι-*

στήμης, Βελιγράδι 1996.

4. Όπου προηγ.
5. Μιλένκο Βούτσετιτς, *Βλάσι, Ζάγκρεμπ* 1989.
6. Ίβαν Στάμπολιτς, *Ο δρόμος σε αδιέξοδο*, Βελιγράδι 1995.
7. Σλάβολιουμπ Τζούκιτς, *Εκείνος, Εκείνη κι εμείς*, Βελιγράδι 1997.
8. Όπου προηγ.
9. Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης, *Γιουγκοσλαβία - Η έκρηξη του εθνικισμού*, Αθήνα 1991, 1996.
10. Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης, *Η δολοφονία της Γιουγκοσλαβίας*, Αθήνα 1999.
11. Όπου προηγ.
12. Ίβαν Στάμπολιτς, *Ο δρόμος σε αδιέξοδο*, Βελιγράδι 1995.
13. Λ. Χατζηπροδρομίδης, *Γιουγκοσλαβία - Η έκρηξη του εθνικισμού*, Αθήνα 1991, 1996.
14. Όπ. προηγ.
15. Λ. Χατζηπροδρομίδης, *Η δολοφονία της Γιουγκοσλαβίας*, Αθήνα 1999.
16. Όπ. προηγ.
17. Λ. Χατζηπροδρομίδης, *Γιουγκοσλαβία - Η έκρηξη του εθνικισμού*, Αθήνα 1991, 1996.
18. Μπόρισαβ Γιόβιτς, *Οι τελευταίες μέρες της Γιουγκοσλαβίας*, Βελιγράδι 1995.
19. Όπ. προηγ.